

Swedish Chapter of International Society of Indoor Air Quality and Climate

Ansvarig utgivare: SWESIAQ:s styrelse. Redaktion: Anders Lundin och Gunnel Emenius. www.swesiaq.se

Alla läsare är välkomna att skriva i nyhetsbrevet. Skriv till nyhetsbrevet@swesiaq.se

Nyhetsbrev nr 19

2012-09-18

SWESIAQ/Komin: Höstmöte i Umeå 23/10 Att lyckas med inommiljöutredningar!

I samarbete med Komin bjuder SWESIAQ in till höstmöte den 23/10 i Umeå. Dagens huvudtema är hur man gör en *bra inommiljöutredning*. Erfarenheter och goda exempel kommer att redovisas från utredning, analys och åtgärder i en skola med inommiljöproblem. Andra punkter under dagen är hur man bör arbeta enligt *SWESIAQ-modellen* och hur *analytisklabben* arbetar med inomhusprover. Dagen avslutas med studiebesök vid några av Umeås senaste byggprojekt med miljöfrågorna i fokus.

Mötet kostar 250 kr för SWESIAQ-medlemmar och 500 kr för icke-medlemmar (medlemsavgift ingår). I avgiften ingår fika, lunch och studiebesök. Inbjudan och program på www.swesiaq.se eller www.kominmiljo.eu.

Du kan anmäla dig på hemsidorna eller genom att klicka på länken [här](#). Anmäl dig snarast (platserna är begränsade) och senast den 15/10.

SWESIAQ:s styrelse

Studenter med SWESIAQ:s resebidrag

Sedan några år stöder SWESIAQ studenter som vill besöka inommiljökonferenser och liknande med maximalt 30.000:-/år. Styrelsen har beslutat att ansökan om bidrag kan lämnas in vid två ansökningstillfällen varje år: 15/2 och 15/9. Årets bidrag har redan förbrukats och delats ut till tre studenter. Som motprestation vill vi att studenterna redovisar intressanta presentationer vid konferensen så att vi andra också kan lära oss. Några bidrag kunde ni läsa i senaste nyhetsbrevet och här kommer fler:

International Union of Forest Research Organization:s (IUFRO) konferens i Estoril, Portugal

Behandling mot röta eller brand motverkar inte mögelväxt

På konferensen presenterade jag resultat från ett fältstudieprojekt där mögelresistensen hos trävirke med olika behandlingar undersöktes i 26 månader. Virket i projektet var värmebehandlat och acetylerat trä, olika tryckimpregneringar samt en kemisk behandling för att förbättra virkets motståndskraft mot brand. Dessutom testades en kompositskiva som bestod av träfibrer och polypropylen. Behandlingarna var gjorda för att öka virkets resistens mot röta och brand. Kompositskivan testades i två varianter - obehandlade prover och prover behandlade med isothiazolinone (vanligt ämne som motverkar bakterie-/mögelväxt i bl.a. schampo). Resultaten från de behandlade proverna och kompositskivan jämfördes med hyvlade referensprover av obehandlat furu- och granvirke.

Resultaten visade att flera av de olika behandlingarna hade lika eller något sämre resistens jämfört med de hyvlade men obehandlade referensproverna. Modifierat trä hade sämre eller lika mögelresistens. När det gäller de kemiska behandlingarna så uppvisade de en mögelresistens som kan likställas med de obehandlade referensproverna. Kompositskivans behandling motverkade mögelpåväxt men även de behandlade skivorna uppvisade i slutet av testet en viss mögelpåväxt.

En av slutsatserna är att behandlingar för att förbättra röt- eller brandegenskaper hos virke inte medför förbättrad mögelresistens och att vissa behandlingar kan innebära en försämring av virkets mögelresistens. Detta kan vara viktigt att beakta när materialval ska göras.

[Gunilla Bok](#)

Estoril, Portugal

Erfarenheter från sanering av stora vattenskador

På konferensen presenterade Wibke Unger från Institute of Wood Technology, Dresden ett intressant föredrag. Hon redovisade sina erfarenheter av sanering av omfattande mögelskador i historiska byggnader som drabbats av stora vattenskador i samband med översvämningar eller brand. På kort tid hade det uppstått omfattande skador där mögel i riklig mängd växte på olika ytor som orgelpipor, väggmålningar, målningar, ramar, dörrkarmar m.m.

Det var en viss skillnad mellan de arter som påträffades på ytorna jämfört med de som fanns i luften. I luftproverna dominerade arter med små sporer som olika arter av *Penicillium* medan det var andra arter, t.ex. *Trichoderma* och *Aureobasidium* som orsakade missfärgningarna på angripna ytor.

För att få byggnaderna i användbart skick krävdes ett mycket omfattande saneringsarbete som innefattade bl. a dammsugning, vacuumtvätt och/eller kemisk rengöring. Här tryckte Wibke Unger på vikten av att anpassa metod efter vilket material som skulle saneras för att saneringen skulle bli så skonsam och effektiv som möjligt.

Gunilla Bok

Vill du veta mer, maila till gunilla.bok@sp.se

The 2012 Gordon Research Conference on EED

I nyhetsbrev nr 18 publicerade vi två bidrag från SWESIAQ-stipendiaterna Cecilia Boman Lindström och Huan Shu. Båda bidragen handlar om forskning på PVC och ftalater i bostäder, ämnen som kan finnas i dammet inomhus. Deras studier tyder på samband mellan förekomst av PVC/ftalater i de små barnens uppväxtmiljö och både astma och autism. Ftalater och även DDT, PCB, Bisfenol A är några kända exempel på s.k. hormonstörande ämnen i vår omgivningsmiljö. Här följer Huans och Cecilias rapport från konferensen i juni i år.

I år är det 50 år sedan Rachel Carsons *Tyst vår* publicerades, en bok som satte fokus på de förödande effekter som orsakas av hormonstörande ämnen i vår omgivningsmiljö. På engelska kallas ämnena Environmental Endocrine Dis-

ruptors, EED. Gordon Research Conference 2012 om EEDs hölls i West Dover, VT, USA.

Konferensens mål var att koppla data från grundforskning, kliniska undersökningar, epidemiologiska studier och folkhälsoforskning med vad man vet om ämnenas förekomst i vår omgivning. Konferensen täckte in ett brett område: kvinnors och mäns hälsa kopplat till EED-exponering, samverkan genetik/miljö, epigenetik och EED, sköldkörtel- och immunsystem-påverkande ämnen, ämnen som stör de neuroendokrina systemen, evolution i en förorenad omgivning samt EED-ämnen i ekosystemen.

Bisfenol A är ett aktuellt EED-ämne som använts/ används i flera konsumentprodukter, t.ex. konservburkar, nappflaskor, tandlagningsmaterial, medicinsk utrustning. Vid konferensen presenterades nya data av dr *Joe Braun* och medarbetare. Man har funnit ett samband mellan gravida mödrars exponering för bisfenol A och ADHD-liknande beteende hos deras barn vid tre års ålder, framförallt hos flickorna. Om du vill läsa mer om Joe Brauns forskning, klicka på länken till tidskriften [Environmental Health Perspectives](#) och sök på Joe Braun.

Konferensdeltagarna. Cecilia o Huan syns till höger i mitten.

En av de viktigaste sakerna vi lärde oss under den här konferensen var att vi måste kunna tänka "outside the box". Det räcker inte med att tänka på vår omedelbara omgivning som luft, vatten och föda. Vi måste också tänka på våra mer avlägsna kontakter med miljön, t.ex. hur växterna och de vilda djuren samspelar med miljön och med oss. Vid konferensen fick vi tillfälle att möta forskare inom områdets frontlinje och delta i intressanta diskussioner som gav uppslag för framtida forskning.

[Huan Shu](#) *Cecilia Boman Lindström*

SWESIAQ söker Dig

SWESIAQ:s hemsida www.swesiaq.se är i behov av tillbyggnad och uppfräschning. Vi söker nu en person som har ett brinnande intresse för att bygga hemsidor och som vill hjälpa oss med detta. T.ex. skulle vi kunna tänka oss någon som vill utbilda sig inom hemsidor och ha vår hemsida som objekt. Skriv några rader och berätta om dig själv eller tipsa oss om någon du känner som kan vara lämplig för jobbet!

Styrelsen@swesiaq.se

KOMIN från regional till nationell resurs

KOMIN, Kompetenscentrum för inomhusmiljö och hälsa, är idag en regional resurs som har initierats av forskare, vid Umeå universitet och Yrkeshögskolan Novia i Finland, i ett EU-finansierat projekt under tiden 2008-2012. Ambitionen med KOMIN har varit att öka kompetens inom området inomhusmiljö och hälsa i främst Kvarkenregionen. En stor del av kunskapsspridningen har skett via hemsidan www.kominmiljo.eu.

Responsen har varit mycket god och därför har universitetsledningen vid Umeå universitet gett ett mindre ekonomiskt bidrag för att KOMIN dels ska leva vidare, men framförallt för att skapa möjligheter så att KOMIN kan växa från att vara en regional till en nationell resurs.

Vi som arbetat fram KOMIN i sin nuvarande form menar att ett nationellt kompetenscentrum har ett stort behov att fylla. Genom att samla all nationell kompetens ges förutsättningar för en aktuell kunskaps- och erfarenhetsspridning till olika målgrupper i samhället samt ökas möjligheterna att lösa frågeställningar som många gånger är så komplexa att en enskild kompetens inte kan lösa dem. Ett centrum med samlad kompetens utgör även en bra grund för forskningssamverkan och ett bra stöd

till ansvariga myndigheter och organisationer i Sverige. Viktigt är att KOMIN endast ska planeras som *ett komplement* till redan existerande organisationer och föreningar.

I juni i år inbjöds flertalet personer i Sverige att delta i ett s.k. "kickoff möte" i Stockholm. De som tackade ja var företrädare från SP, IVL, Boverket, Socialstyrelsen, Fuktcentrum, Arbets- och miljömedicin i Uppsala och Göteborg samt universiteten i Karlstad och Umeå. Syftet med mötet var att skapa en uppfattning om forskningen inom området i Sverige och höra de medverkandes åsikter om bildandet av ett nationellt kompetenscentrum. Gensvaret var över förväntan och mötet resulterade i en arbetsgrupp som ska arbeta fram ett koncept för KOMIN som nationell resurs och också hitta möjliga finansiärer. Planen är att KOMIN ska kunna verka som ett nationellt utvecklingsprojekt i en 3-årsperiod med start hösten 2013.

Stina Lindström, projektsamordnare

Mer information: info@kominmiljo.eu eller Berndt.Stenberg@dermven.umu.se

På gång i innemiljön

23 oktober. SWESIAQ/Komins höstmöte
Se text tidigare i nyhetsbrevet.

23 oktober. Västsvenska Arbetsmiljödagen i Alingsås. Tema: Hälsa och inomhusmiljö
Bl.a. kommer SWESIAQ-modellen att presenteras av Linda Hägerhed-Engman, SP Sveriges Forsknings- och Provningsinstitut.
[Länk till hemsidan](#)

Sisäilmapaja i Vasa, Finland 14-15 november
Läs mer i nyhetsbrev nr 18. Att delta i inomhusluftverkstan **kostar ingenting!**
På www.kominmiljo.eu/Inomhusluftverkstad finns inbjudan och fullständigt program.

21-22 november. Allergistämman i Göteborg
Programmet börjar bli klart och innehåller flera punkter som rör inomhusluften.
Klicka [här](#) för att komma till hemsidan.

Har du någon aktivitet som du vill göra reklam för? Skicka ett e-post-meddelande till nyhetsbrevet@swesiaq.se. Då kan vi lägga in informationen på SWESIAQ:s hemsida och/eller skriva om den i nyhetsbrevet.

På SWESIAQ:s hemsida under [Aktuellt inom innemiljöområdet](#) eller på KOMIN:s kalender www.kominmiljo.eu kan du se vad som är på gång just nu.

Om du inte vill stå med som prenumerant på nyhetsbrevet: Skriv till nyhetsbrevet@swesiaq.se